

Психотехнологія формування іншомовного мовлення через інтегративний лінгвopsихологічний тренінг

Tsymbal S.V. Psycho-technology of formation of foreign language speech through integrative linguistic and psychological training / S.V. Tsymbal // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 33. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 543–556.

С.В. Цимбал. Психотехнологія формування іншомовного мовлення через інтегративний лінгвopsихологічний тренінг. У статті подано психотехнологію формування іншомовного мовлення через інтегративний лінгвopsихологічний тренінг. Зазначено, що для кожного заняття, яке проводиться у формі психологічного тренінгу, розробляється особливий сценарій, який об'єднує усі вправи/ігри і психотехніки, що мають подвійну (психологічну у лінгвістичну) спрямованість і глибинний зв'язок, і пов'язані загальною сюжетною лінією. Визначено, що інтегративний лінгвopsихологічний тренінг має свою структуру і лінію розвитку, згідно з якою складність вирішуваних психологічних і психолінгвістичних завдань постійно зростає.

Показано, що формування мовлення як діючої семіотичної системи у відриві від мови є неможливим. Вплив інтегративного лінгвopsихологічного тренінгу як засобу психотерапії та психокорекції на психіку людини, її психофізіологію та активність з метою розвитку і формування іншомовного мовлення підтвердило гіпотезу про те, що мова являє собою не лише систему знаків, що використовується для спілкування, але і його вищу психічну функцію, психічний та психофізіологічний процес, активність і діяльність в органічній єдності усіх цих аспектів. Визначено, що формування мовлення відбувається інтегративно через комплексний розвиток усіх зазначених мовленнєвих сторін. Причому, як діяльність мовлення пов'язане зі свідомістю, але як активність, психічна, нейрофізіологічна і психофізіологічна функція – вона працює у зоні підсвідомості, яка відповідає за автоматизм мовленнєвих дій.

Підтвердилася і гіпотеза про те, що формування мовлення залежить від розвитку усіх інших психічних процесів, як пізнавальних, так і

емоційних, причому, ці процеси не лише є такими, що взаємопроникають один в одного, але і є неодмінними мовленнєвими складовими. Досліджено, що інтегративний лінгвопсихологічний тренінг виявився оптимально дієвим засобом формування мовлення тому, що, співвідносячись кожною своєю методичною гранню з відповідними сторонами мовленнєвого процесу, цілеспрямовано впливав на їхні внутрішні мовленнєві механізми. При цьому вплив на формування мовлення був одночасно і нюансованим, і комплексним, в єдності усіх мовленнєвих аспектів.

Ключові слова: іншомовне мовлення, семіотична система, інтегративний лінгвопсихологічний тренінг, спілкування, мовленнєвий процес, мовленнєвий механізм.

С.В. Цимбал. Психотехнология формирования иноязычной речи посредством интегративного лингвопсихологического тренинга. В статье представлено психотехнология формирования иноязычной речи посредством интегративного лингвопсихологического тренинга. Отмечено, что для каждого занятия, которое проводится в форме психологического тренинга, разрабатывается индивидуальный сценарий, который объединяет все упражнения/игры и психотехники, имеющие двойную (психологическую в лингвистическую) направленность и глубинную связь, и связаны общей сюжетной линией. Определено, что Интегративный лингвопсихологический тренинг имеет свою структуру и линию развития, согласно которой сложность решаемых психологических и психолингвистических задач постоянно возрастает.

Показано, что формирование речи как работающей семиотической системы в отрыве от речи является невозможным. Влияние интегративного лінгвопсихологічного тренінга как средства психотерапии и психокоррекции на психику человека, его психофизиологию и активность с целью развития и формирования иноязычной речи подтвердило гипотезу о том, что язык представляет собой не только систему знаков, которая используется для общения, но и его высшую психическую функцию, психический и психофизиологический процесс, активность и деятельность в органическом единстве всех этих аспектов. Определено, что формирование речи происходит интегративно через комплексное развитие всех указанных речевых сторон. Причем, как деятельность речь связана с сознанием, но как активность, психическая, нейрофизиологическая и психофизиологическая функция – она работает в зоне подсознания, которое отвечает за автоматизм речевых действий.

Потвердилась и гипотеза о том, что формирование речи зависит от развития всех других психических процессов, как познавательных, так и эмоциональных, причем эти процессы не только являются такими, которые взаимопроникают друг в друга, но и являются непременными речевыми составляющими. Исследовано, что Интегративный лингвопсихологический тренинг оказался оптимально действенным средством формирования речи потому, что, соотносясь каждой своей

методической гранью с соответствующими сторонами речевого процесса, целенаправленно влиял на их внутренние речевые механизмы. При этом влияние на формирование речи было одновременно и нюансированным, и комплексным, в единстве всех языковых аспектов.

Ключевые слова: иноязычная речь, семиотическая система, интегративный лингвопсихологический тренинг, общение, речевой процесс, речевой механизм.

Постановка проблеми. Якщо раніше у навчанні іноземним мовам превалювала дидактична парадигма, то тепер зросло значення парадигми психотехнологічної. Проте літератури, що розглядає питання навчання іноземним мовам від науково обгрунтованої теорії, поєднаної з розробленими на її основі навчальними технологіями, до практичних «ноу-хау» у такому багатогранному переломленні, зокрема лінгво-психолого-педагогічному в інтегративному поєднанні усіх його аспектів, ще украй мало. У цьому сенсі представлене дослідження, що пропонує широкий міждисциплінарний підхід до мовлення і методів його формування на основі розвитку мовної здібності (як внутрішнього механізму оволодіння людиною мовленням), є актуальним. Цей підхід дозволяє інтегрувати в єдине системне ціле новітні дані передових напрямків суміжних наук для їхнього глибокого багатостороннього теоретичного аналізу, а також вирішення прикладних завдань, у конкретному випадку – завдання оволодіння іншомовним мовленням як рідним. Такий усебічний методологічний підхід, безумовно, можна назвати холістичним, тобто цілісним.

Аналіз останніх досліджень. Саме В.Вундт висунув гіпотезу про локалізацію у головному мозку людини центрів мовлення. У книзі «Введення до психології» він висловлювався про те, що «душевне життя знаходить собі, здебільшого, адекватний вираз у зовнішніх явищах, які відображають це душевне життя перш за все в явищах мови, що представляє собою одночасно і засіб виразу, і орган мислення» [1, С. 99]. Приблизно у цей же час російський вчений Ф.Ф. Фортунатов, створюючи свою «психологічну граматику», зазначав, що мова є «сукупністю знаків головним чином ... для виразу думки у мовленні, а крім того, у мовленні існують також і знаки для виразу відчуттів» [2, С. 442]. «Безумовну психічність (психологічність) людській мові» впродовж усього своєму життя затверджував І.А. Бодуен де Куртене, який закликав розглядати «як реальну величину не мову, абстраговану від людей, а людину, як носія мовного мислення» [3, С. 482–483]. Після достатньо тривалого часу

забуття до середини 50-х років ХХ століття психологічний напрям у мовознавстві продовжив свій розвиток. У руслі цього напрямку працювали М.І.Жинкін і В.О. Артемов, чії лінгвістичні ідеї увібрали у себе психофізіологічні основи учень І.М. Сеченова, В.М. Бехтерева, І.П. Павлова, О.О. Ухтомського.

Мета статті: змістовне розкриття психотехнології формування іншомовного мовлення через інтегративний лінгво-психологічний тренінг (ІЛПТ).

Виклад основного матеріалу. Курс англійської мови, який вивчається за допомогою ІЛПТ, становить 3000-5000 лексичних одиниць на основі усієї нормативної граматики і розрахований на 22 аудиторних заняття по 4-5 академічних годин кожне. Заняття проводяться ввечері, після трудового дня, що висуває до тренінгів додаткові вимоги: учні не лише мають знову відновити свою працездатність, але і бути у змозі засвоювати великі обсяги інформації. Для кожного заняття, яке проводиться у формі психологічного тренінгу, розробляється особливий сценарій, який об'єднує усі вправи/ігри і психотехніки, що мають подвійну (психологічну у лінгвістичну) спрямованість і глибинний зв'язок, і пов'язані загальною сюжетною лінією.

ІЛПТ має свою структуру і лінію розвитку, згідно з якою складність вирішуваних психологічних і психолінгвістичних завдань постійно зростає. Навчаючи людей «плавати» спочатку у невеликих «водах», він готує їх до того, щоб легко і вільно почувати себе в океані життя, володіючи до того ж новим «плавзасобом» – можливістю спілкування іноземною мовою. Нижче вибірково, в схематичному вигляді, будуть наведені частини трьох навчальних сценаріїв: першого дня занять у курсі англійської мови, середини цього курсу і наприкінці курсу, які наочно показують, як відбувається розвиток тренінгу, а у ньому психічне та мовне зростання тих, хто навчається. Навчальна група, яка проходить такий курс, є психологічною групою закритого типу і нараховує 8-12 осіб. Це оптимальна кількість учнів, оскільки при меншій кількості учасників дуже швидко настає стомлення; при більшій кількості людей група стає важко керованою. Мінімальний склад учасників такої групи може становити 6 осіб, максимальний – 16. Представлений в ІЛПТ курс англійської мови призначений для початківців, тобто людей, які ніколи не вивчали цю мову чи вивчали її давно і дуже погано.

Аудиторія залита яскравим світлом і прикрашена кумедними яскравими малюнками-плакатами, що ілюструють мовний

матеріал першого уроку, а також різнобарвної карнавальної мішурою, створює піднесений, святковий настрій. Звучить музичний вступ, який налаштовує учнів на заняття. Характер музики, з одного боку, ігровий і загадковий, чимось схожий на початок чарівної казки, а, з другого боку, урочистий, нагадує віддалене звучання фанфар (педагог може підібрати будь-яку музику з подібним характером). Учасники тренінгу сідають півколом на вподобані їм місця навколо сцени майбутнього дійства.

Музика на секунду завмирає і змінює свою тему: починає звучати музичне оформлення першого тексту, семантичним чином (як музична п'єса) підібране під смисловий зміст навчального тексту. У ньому присутні і ліричні нотки, і стукіт вагонних коліс, і рев двигунів повітряного лайнера, і багато-голосий шум аеропорту. Учасники міжнародного конгресу, люди різних професій і національностей, але об'єднані однією ідеєю – зберегти зелену планету, ідуть в Україну з усіх країн світу.

Викладач під музику урочисто і художньо починає читати текст, який вводить присутніх у навчальну ігрову ситуацію. Він артистично звертається по ходу дії до учнів (немов залучаючи їх у цю ситуацію), роздаючи їм при цьому ролі і знайомлячи одного з одним під новими іноземними іменами.

Текст є джерелом лінгвістичної інформації, він несе і велике психологічне навантаження. Володіючи елементами сугестії, він покликаний розслабити аудиторію і створити в ній гарний ігровий настрій. Людина, що отримала цю роль, може вести себе так, як їй зручно – прийняти запропоновану їй маску, або, прикрившись цією маскою, залишатися самою собою. Ця роль може допомогти тій людині, у якої є труднощі контакту з протилежною статтю: перебуваючи у подібній ролі, людина зможе знайти впевненість у собі і відпрацювати відомі їй моделі поведінки. Саме з цієї причини до початку занять так важливо провести психологічне тестування учасників. Це потрібно не лише з вузько спеціальною метою – перевірити здатність до навчання людини, її пізнавальних процесів, здібності до іноземної мови, але і для того, щоб, за необхідності, в процесі тренінгу психотерапевтично скорегувати індивідуальні особливості учня, що благотворно позначиться як на досягненні ним іншомовним мовленням, так і на його подальшому житті.

Імена персонажів і місця, звідки вони прибули, у тексті теж несуть своєрідне психолінгвістичне навантаження: по-перше, вони рифмуються, а по-друге, вони семантично є значущими. Під час роздачі ролей кожен учасник групи отримує бейджик, який

приколює собі на одяг, і який на перших порах допомагає йому не забути своє нове ім'я, а також імена усіх учасників дійства. Після знайомства з повним текстом і його героями, а також після короткої, але багатозначної паузи знову починає звучати музика – на цей раз для парадного подання усіх «персонажів» (це може бути будь-який музичний твір, який відповідає за характером такої урочистій нагоді). Ця вправа вже починає ламати «кригу» душевної і фізичної скутості людини. Не так-то просто у майже незнайомій аудиторії, наповненій незнайомою мовою, і ще тільки прислухаючись до звучання свого нового імені, встати і поклонитися аудиторії. Але той, хто зробив це, – зробив перший крок до подолання самого себе. По закінченню цієї вправи педагог знову вітає учасників групи тепер вже в урочистій тиші. Потім він роздає учням бубни, барабани, музичні ложки, тріскачки, гітару і т. п. для того, щоб можна було за допомогою цього імпровізованого оркестру вловити і відпрацювати ритм звучання англійських імен. Відбиваючи долонями ритм (або допомагаючи собі грою на гітарі), педагог вимовляє ім'я кожного учасника групи і просить повторити ці імена за ним хором з відбиванням ритму музичними інструментами. Той, кому музичних інструментів не дісталось, теж буде використовувати долоні.

З одного боку, ця вправа також знімає психологічну напругу і змушує, нехай спочатку у хорі, почати залучення, як один до одного і групи, так і до іноземної мови, і не боятися ні того, ні іншого (виголосити свої перші слова разом з усіма, коли твій голос губиться у багатозвуччі інших голосів, набагато легше, ніж зробити це одному перед усією аудиторією). З другого ж боку, ця вправа знайомить учнів з просодичною структурою англійської мови, привчає їх до його ритмики, допомагає відточувати артикуляцію вимовних звуків. Потім настає момент першого самостійного вимовляння англійських фраз (з метою підвищення концентрації уваги учнів ці і подальші вправи бажано виконувати без музичного супроводу).

Весь описаний вище комплекс вправ з психологічної точки зору покликаний зламати захисні бар'єри психіки людей, практично незнайомих один з одним, при перших контактах під час спілкування, а також при їхньому першому самостійному знайомстві з англійською мовою, тобто, так званий, «мовний» бар'єр. Цей психотехнічний комплекс необхідний для створення атмосфери довіри у групі, заряджання учасників тренінгу енергією, а також «переведення» їхньої внутрішньої напруги у форму фізичної та мовленнєвої активності.

Дуже важливим психологічним чинником є проведення заняття у русі, бо, як зазначав В.М. Сеченов, м'язове відчуття підсилює усі відчуття і допомагає зв'язати їх в єдине ціле [4]. Під впливом руху відбувається активізація роботи обох півкуль головного мозку, а рухи пальців рук безпосередньо пов'язані з його мовленнєвими центрами. Саме тому при осягненні людиною іншомовної мови так необхідне розминання пальців рук, а також вправа з ручними й іншими жестами.

Насправді уся кінестетика людини пов'язана з її промовою. Можна навіть сказати, що як людина рухається, так вона і каже: з швидкими, поривчастими, квапливими рухами людини реально припустити, що саме такою і буде її мова, причому не важливо, якою мовою вона буде говорити. Те ж саме можна сказати і про форму «говоріння» повільного у рухах людини. Тому вправи з промовою у плавному русі дуже корисні для «поспішайок», а флегматикам при навчанні іншомовної мови корисно робити рухові вправи з поступовим збільшенням їхнього темпу: подібне тренування м'язових відчуттів, що мають прямий «вихід» у мовленнєву сферу, дозволить мовленню таких людей не здаватися настільки загальмованим.

Жести, хода, міміка – це не лише невербальні засоби спілкування. Їхнє навантаження є більш багатофункціональним. Так, міміка людини здатна відобразити її душевний стан, розповісти про почуття і думки несловесною мовою, але, крім того, виконуючи мімічні вправи, людина тренує мовні м'язи обличчя, адаптуючи їх до вимовлення іншомовних звуків. Крім цього, міміка, жести, емоції є мовними засобами «другого плану», тобто тими якірками, які закріплюють власне мовну інформацію у пам'яті людини.

Як можна помітити, описані вище вправи розвивають пам'ять мимовільним чином: багаторазове (8-12 разів) проголошення і прослуховування певних мовленнєвих моделей, у той час як людям, зайнятим психологічним тренінгом, дозволяє запам'ятати іншомовні висловлювання легко і надовго. Чергування вправ з музичним оформленням і без нього також є продуманим ходом. Якщо музика підвищує настрій, створює необхідний емоційний фон, розслабляє, то раптове її припинення змушує людей концентрувати свою увагу на певних речах, які педагог хоче виділити. У цьому питанні важливим є дотримання потрібних пропорцій: проведення 4-5-годинного заняття без музичного супроводу, у стані постійної концентрації уваги, надзвичайно втомлює учнів; проте проведення усього заняття під музику

може занадто розслабити людей, і значна частина інформації буде втраченою. Що стосується суто лінгвістичних завдань, які вирішує описаний вище комплекс вправ, то вони були такими: у зазначених вправах «тренувалися» англійські фрази-«формули» початкового етапу знайомства людей, назви міст, країн, професій і т. п. Крім того, у цих вправах була представлена і відпрацьовувалася уся парадигма дієслова «to be» в особистих формах простого теперішнього часу, а також усі форми особових та присвійних займенників.

Наступна група вправ має усі вже зазначені вище цілі, а також і дещо інші. Знову вмикається весела ритмічна музика, учні піднімаються зі своїх місць, стають у коло, і починається гра у м'яч. Ведучий називає англійською яку-небудь професію і кидає м'яч партнеру за своїм вибором; так відбувається до тих пір, поки м'яч не прилетить до кожної людини, і бажано не один раз. Крім того, що дана вправа вирішує вже зазначені завдання, вона є добрим розігрівом, а також тренує реакцію людини у сукупності з її пам'яттю. Потім учням можна запропонувати сісти півколом і потренувати пам'ять на англійські назви професій у грі «сніговий ком»: перший учасник називає професію: «a doctor»; другий її повторює і називає свій варіант професії: «a doctor and a film producer»; третій учасник повторює усе, що було сказано раніше і додає ще одну назву професії: «a doctor, a film producer and an actress»; і так майже до нескінченності, тобто поки учні не наситяться такою інформацією. Щоб закріпити матеріал і відпрацювати виразні рухи, бажано влаштувати показ професій пантомімою: актриса приймає поздоровлення і роздає глядачам автографи, лікар-психіатр проводить сеанс масового гіпнозу і т. п. Ця вправа повинна виконуватися учнями по одному. Допомогати собі підручними предметами не дозволяється. Потім людей знову добре підбадьорити грою у м'яч, на цей раз на країни, міста і континенти, а слідом за тим подивитися який-небудь відеофільм на ту ж тему: членам групи необхідно буде відгадати і сказати наанглійській, яке місто або країну вони бачать. Найкраще змонтувати фільм самим, використавши уривки з кінокомедій.

Чергування «сидячих» і рухових вправ є надзвичайно важливим для підтримки високого тону і запобігання почуття втоми у людей, а, отже, для збереження позитивної енергетики заняття. Однак не можна забувати, що усі ігри, вправи та психотехніки обов'язково повинні бути з'єднані єдиною сценарною ниткою. Крім того, за законом тренінгу, вони повинні

починати з більш простих психологічних задач і поступово переходити до вирішення більш складних завдань (наприклад, проблемних чи конфліктних ситуацій тощо). Після перегляду фільму, що забезпечує деяку релаксацію, можна знову перейти до вправ, тренувальної формули знайомства. Тепер кожен по черзі повинен піднятися і з місця, вклонившись, самотійно представитися англійською. Це достатньо відома вправа, пробуджуючи сильні емоції, аж до очисного катарсису, вона стимулює учасників тренінгу до більш чуйного ставлення до своїх партнерів. Вона вчить дорожити кожною прожитою миттю, а також тим, що відбувається «тут і тепер». Вона вчить тому, як важливо вчасно сказати другові або близькій людині добрі слова, причому зараз, а не завтра, не потім, чого може ніколи і не статися.

Дозволивши учням усвідомити цінність і неповторність проведеного на заняттях часу, педагог може сказати, що місце цих занять, так і самі заняття, були вдалимими – по суті, це була країна «забутих нематеріальних речей», які учасники групи колись мали, але просто з плином життя необережно їх десь розгубили або ненавмисно розтратили. А у цій незвичайній країні учням вдалося виявити втрачене. Педагог просить кожного поділитися з партнерами по групі тим, що йому вдалося знову знайти та придбати у цій країні.

Хтось із учнів обов'язково скаже, що знову знайшов здатність відкрито і від душі сміятися, у когось, як у дитинстві, «виросли крила» і він навчився літати уві сні і наяву, хто знайшов у собі дар малювати, співати, танцювати або володіти музичними інструментами, а хтось, як дитина, грати та насолоджуватися грою. Але найголовніше, багато хто скаже, що вони не лише придбали віру у власні сили і можливості, але і навчилися тонко відчувати і розуміти, слухати і чути, відчувати красу світу і оточуючих їх людей.

«У цій країні – може сказати педагог, – існує також диво-магазин, де кожен може обміняти непотрібну йому якість на ту, якою би він хотів володіти». Хтось запропонує, наприклад, поміняти свою ліню на невичерпну енергійність. Але тоді педагог зобов'язаний буде запитати, чи не потрібна цій людині ліню, бо чи зможе людина прожити, постійно лише витрачаючи свою енергію у діяльності, яка не припиняється ні на мить? Чи не буде це нагадувати білку у колесі, якій одного разу дуже захочеться відпочити? Або, якщо хтось захоче поміняти свою агресію на спокій, треба поставити питання: чи забрати цю непотрібну

їй якість? А як тоді бути зі здоровим почуттям спортивного або кар'єрного азарту, в якому агресія певною мірою, нехай і в модифікованій формі, усе ж є? Кожній людині доведеться задуматися над тим, що на що і в якій кількості вона захоче у цьому магазині обміняти, і поділитися своїми роздумами з друзями. Потім педагог може запитати учнів, не хотілося їм одного разу на якийсь час, на день або нехай навіть на мить помінятися долею з ким-небудь із тих, хто нині живе або жив раніше? Це можуть бути відомі в історії люди, цікаві особистості. Запропонувавши задуматися над цим питанням, педагог просить членів групи поділитися своїми думками.

Такі вправи заохочують людей до саморозкриття, до відвертого вираження своїх емоцій і почуттів, розвивають фантазію і мислення, а також спонукають учасників тренінгу до більш глибокої інтроспекції та розуміння інших людей. Інтерес до обговорюваних питань мотивує продукування іншомовного мовлення, запрошуючи людей до розмови, а абстрагованість від чисто лінгвістичних завдань дозволяє зробити це у невимушеній формі.

Така психодраматична вправа, включивши мислення, фантазію, емоції, усі засоби невербального спілкування, мотиваційні механізми для виробництва мовлення, здатна добре підготувати учасників тренінгу до подальшого дійства, яке після подібного тренування і розігріву передбачається зробити повністю мовленнєвим. Такого роду вправи – це не лише гарна гімнастика для тіла, розуму та уяви, але й широке поле для прояву усіх інтелектуальних і творчих здібностей людини, включаючи, звичайно ж, мовленнєві.

Закінчивши таке активне дійство як зміни виду діяльності, можна запропонувати спокійне письмове завдання: наприклад, написати невелику статтю або есе на захист того чи іншого історичного часу. Ця стаття повинна містити роздуми людини на тему того, коли, в якому столітті і в якій країні людина хотіла б жити, і ким би вона хотіла у цьому часі бути. Хоча багато хто обирає для себе минулі століття та інші країни, також є чимало таких, які воліли б жити сьогодні й у своїй власній державі.

Формування мовлення як діючої семіотичної системи у відриві від мови є неможливим. Вплив ІЛПТ як засобу психотерапії та психокорекції на психіку людини, її психофізіологію та активність з метою розвитку і формування іншомовного мовлення підтвердило гіпотезу про те, що мова є не лише системою знаків, що використовується для спілкування, але і його ви-

що психічною функцією, психічним та психофізіологічним процесом, активністю і діяльністю в органічній єдності усіх цих аспектів. Формування мовлення відбувається інтегративно через комплексний розвиток усіх зазначених мовленнєвих сторін. Причому, як діяльність мовлення пов'язане зі свідомістю, але як активність, психічна, нейрофізіологічна і психофізіологічна функція вона працює у зоні підсвідомості, яка відповідає за автоматизм мовленнєвих дій.

Підтвердилася і гіпотеза про те, що формування мовлення залежить від розвитку усіх інших психічних процесів, як пізнавальних, так і емоційних, причому, ці процеси не лише є такими, що взаємопроникають один в одного, але і є неодмінними мовленнєвими складовими. У цьому сенсі гіпотеза автора збіглася з теорією Л.М. Веккера про єдність усіх психічних процесів [5]. ІЛПТ виявився оптимально дієвим засобом формування мовлення тому, що, співвідносячись кожною своєю методичною гранню з відповідними сторонами мовленнєвого процесу, цілеспрямовано впливав на їхні внутрішні мовленнєві механізми. При цьому вплив на формування мовлення був одночасно і нюансованим, і комплексним, в єдності усіх мовленнєвих аспектів.

Крім того, результативне навчання іншомовному мовленню дорослих людей через систему впливу на їхні психічні функції довело вірність концепції Л.С. Виготського та його послідовників (О.М. Леонтьєва, О.Р.Лурії, Б.Г.Ананьєва та ін.) про те, що розвиток психічних функцій (а разом з ними і в їхньому числі мовлення) пов'язано як із вродженими задатками, так і з зовнішніми чинниками (взаємодією людини з соціальним середовищем і навчанням), але не закінчується із завершенням вікових морфологічних змін, а може тривати усе життя [6]. Було доведено, що формування іншомовного мовлення дорослої людини через розвиток її психічних функцій в основних своїх рисах збігається з формуванням мовлення в онтогенезі, що дозволяє стверджувати про загальні закономірності і механізми формування мовлення.

Введення на доповнення до ключового поняття психолінгвістики «мовна здібність» поняття «мовленнєва здібність» як основи оволодіння промовою показало свою доцільність, так як експериментально було підтверджено, що мовленнєвий сигнал не надходить у мозок людини ізольовано, лише у вигляді мовленнєвих знаків і кодів, а завжди аккомпанується масою екстралінгвістичних стимулів. Фонетичні, граматичні, синтаксичні, лексичні явища супроводжуються цілою гамою

чуттєвих і рухових відчуттів, в результаті чого виробляються нейронні зв'язки, які відповідають за мовленнєву здібність, являють собою не лише систему потенційних мовних правил, але її сплав з внутрішніми чуттєво-руховими кодами. У сприйнятті, розпізнаванні, розумінні та породженні мовлення діють одні і ті ж закони: для правильного мовленнєвого розвитку і формування мовленнєві сигнали повинні супроводжуватися сенсорними, руховими та емоційними стимулами.

Відрив мовленнєвого від психічного при подачі мовленнєвого сигналу (що найчастіше і відбувається у навчанні іноземним мовам) призводить до зламу механізмів автоматизму при сприйнятті і породженні мовлення. Автор вважає, що можливість розвитку та розширення мовленнєвої здібності у бік формування в ній іншомовної кодової системи, що функціонує паралельно з системою кодів на рідній мові і в режимі «автопілоту», забезпечується саме тим, що вона створюється як би заново, разом з новими психічними стимулами і знаками. При цьому мовленнєва система рідної мови, що вже вкорінилася у мовній свідомості дорослої людини, може не лише заважати функціонуванню системи іншомовної, але і, навпаки, при дотриманні «онтогенетичних» правил формування останньої, сприяти їй у цьому, оскільки на основі системи рідної мови мозок породжує значну кількість мовних порівнянь, асоціацій та аналогій, прискорюють оволодіння іноземною мовою. У людей, які володіють кількома мовами, мозок виробляє ще і більш різноманітну кількість асоціацій та аналогій, що допомагає їм легше і швидше засвоювати нову мову.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. У центрі навчальної системи на основі ІЛПТ завжди перебувала людина, особистість, не в абстрактному розумінні цього терміна, а у самому конкретному. На навчання приходили дорослі люди, кожен із власними сумнівами та тривогами, сподіваннями і надіями, яким потрібно було не просто допомогти вивчити мову, але допомогти психологічно, тим більш що одне без іншого неможливе. Автором рухало переконання, що ні мовні дослідження, ні навчання мови в жодному разі не можна відривати від самої людини, так як мова являє собою не просто систему знаків, яку людина використовує для спілкування, але і частину її самої – її фізіологію і психіку, її активність і діяльність. Саме тому, представлене комплексне мовленнєве дослідження, присвячене вивченню механізмів мови і розробці методів її формування, спирається на психотерапію і

психокорекцію в їхній психолого-педагогічній моделі і вбирає у себе дані цілої низки пов'язаних з людиною і мовленням галузей науки. Такий всеосяжний, холистичний підхід дозволив не лише по-новому, широко і неупереджено підійти до самого феномена людського мовлення і його дослідження, дістатися до самих глибин його породження і функціонування, розкривши складний апарат їхніх механізмів, але і розробити на основі цих механізмів методи формування мовлення, а саме: створити ефективно працюючу систему навчання іншомовному мовленню, що представляє собою один із зразків сучасних високих і тонких лінгвопсихологічних технологій.

Список використаних джерел

1. Вундт В. Введение в психологию / Вильгельм Вундт. – СПб. : Питер, 2002. – 128 с.
2. Алпатов В. М. История лингвистических учений / Владимир Михайлович Алпатов. – М. : Юрист, 2001. – 368 с.
3. Хрестоматия по истории русского языкознания / под ред. Ф.П.Филина. – М. : Высшая школа, 1973. – 503 с.
4. Сеченов И.М. Психология поведения / Иван Михайлович Сеченов. – М.: Воронеж, 1997. – 320 с.
5. Веккер Л.М. Психические процессы. В 2 т. / Лев Маркович Веккер. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1974. – Т. 1. – 334 с.
6. Выготский Л.С. Этюды по истории поведения: Обезьяна. Примитив. Ребенок / Л.С. Выготский, А.Р. Лурия. – М. : Педагогика-пресс, 1993. – 224 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Vundt V. Vvedenie v psihologiu / Vilgelm Vundtr. – SPb. : Piter, 2002. – 128 s.
2. Alpatov V.M. Istoriya lingvisticheskikh uchenii / Vladimir Mihailovich Alpatov. – M. : Urist, 2001. – 368 s.
3. Hrestomatiya po istorii russkogo yazikoznaniya / pod. red. F.P. Filina. – M.: Vischaya shkola, 1973. – 503 s.
4. Sechenov I.M. Psihologiya povedeniya / Ivan Mihailovich Sechenov. – M.: Voronezh, 1997. – 320 s.
5. Vekker L.M. Psihicheskie processi. V 2 t. / Lev Markovich Vekker. – L. : Izd-vo Leningradskogo. universiteta, 1974. – Т. 1. – 334 s.
6. Vigitskii L.S. Etudi po istorii povedeniya: Obeziana. Primitiv. Rebenok / L.S. Vigotskii, A.R. Luriya. – M. : Pedagogika-press, 1993. – 224 s.

S.V. Tsymbal. Psycho-technology of formation of foreign language speech through integrative linguistic and psychological training. The article presents the psycho-technology of formation of foreign language speech through integrative linguistic and psychological training. It is noted that for each class, which takes the form of psychological training, an individual script is developed, and it combines all the exercises/games and psychotechniques, having a double (in psychological language) focus and deep connection, and they are linked by a shared storyline. It is defined that integrative linguistic and psychological training has its own structure and line of development, according to which the complexity of psychological and psycholinguistic tasks is constantly growing. It is shown that the formation of speech as a semiotic system operating in isolation from speech is impossible. The impact of integrative linguistic and psychological training as a means of psychotherapy and psychocorrection on the human psyche, his psychophysiology and activity for the purpose of development and formation of foreign language speech confirmed the hypothesis that language is not only a system of signs used for communication, but also of the higher mental function, mental and psycho-physiological process, activity and activity in the organic unity of all these aspects. It is defined that the formation of speech occurs through integrative comprehensive development of all the mentioned speech of the parties. Moreover, as an activity it involves consciousness but as active, as mental, and it operates psycho-physiological neurophysiological function in the area of the subconscious, which is responsible for the automaticity of speech acts.

The hypothesis was confirmed that the formation of speech depends on the development of all other mental processes, both cognitive and emotional. It is investigated that integrative linguistic and psychological training was optimally effective means of formation of speech because, according to each methodological facet with the relevant parties of the speech process, purposefully influenced their internal speech mechanisms. The influence on the formation of speech was both nuanced and comprehensive, in the unity of all language aspects.

Key words: foreign language, semiotic system, integrative linguistic and psychological training, communication, speech process, speech mechanism.

Received February 07, 2016

Revised March 21, 2016

Accepted April 28, 2016